

§ 2**Underlag för budget 2017 med inriktning 2018 och 2019****Beslut**

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2017 och inriktning för 2018 och 2019.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Ärendet

Förvaltningens förslag utgår från stadens övergripande inriktningsmål. Utvecklingen av ekonomin, tillgången på arbetskraft samt medborgarnas efterfrågan på de tjänster som stadsdelsnämnden tillhandahåller är de viktigaste faktorerna för utvecklingen av verksamheterna. Hägersten-Liljeholmen är under en omfattande utbyggnad och kommer att ha en fortsatt befolkningsökning under planperioden. Kostnadsökningarna för planperioden beräknas överstiga kommunfullmäktiges plan med ca 28 mnkr per år för bland annat lönekostnadsökningar och övriga kostnadsökningar. Kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande från 18 mars 2016.

Dnr 89-2016-1.1

Förslag till beslut

Jessica Jormtun m.fl. (MP), Eva Fagerhem m.fl. (S) och Carita Stenbacka Tenezakis (V) föreslog att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag.

Abit Dundar m.fl. (L) lade fram ett förslag och föreslog att nämnden skulle ställa sig bakom det.

Lars Svärd m.fl. (M) anmälde att de inte deltar beslutet.

Ordföranden förklarade överläggningen avslutad.

Beslutsgång

Ordföranden ställde förslagen mot varandra och fann att nämnden ställde sig bakom förvaltningens förslag.

Reservation

Abit Dundar m.fl. (L) reserverade sig mot beslutet till förmån för eget förslag.

”Stadsdelsnämnden beslutar enligt Liberalernas förslag till beslut.

Ett Stockholm där alla har möjlighet att förverkliga sin potential och där framtida generationer växer upp med jämlika livschanser kräver välfärd i världsklass. Den rödgrönrosa majoriteten höjer skatten men har svårt att finansiera kärnverksamheter som förskola, äldreomsorg och socialtjänst. Det ekonomiska läget i många stadsdelar är ansträngt. Sjukfrånvaron hos personalen ligger på många håll kvar på alarmerande höga nivåer.

Det ekonomiska läget ställer stora krav på stadsdelsnämnden att prioritera. Mindre angelägna satsningar och projekt måste få stå tillbaka för att värna kärnverksamheterna. Tyvärr har majoriteten visat sig ha svårt att göra sådana prioriteringar. Symbolprojekt och perifera satsningar har tillåtit tränga ut insatser som gör verklig skillnad för de barn, vuxna och äldre som behöver hjälp från staden.

Under de två gångna mandatperioderna har förskolan varit en av stadens allra mest uppskattade verksamheter, med några av landets minsta barngrupper, genomgående en hög kvalitet och en stor mångfald i pedagogiska inriktningar. För att behålla den utvecklingen krävs satsningar på minskade barngrupper och höjd attraktionskraft för förskolläraryrket, inte minst med tanke på det svåra rekryteringsläget. Lönerna för förskollärarna måste höjas.

Alla har rätt till ett bra boende. Vi vill låta alla äldre över 85 år som så vill få plats på servicehus eller vård- och omsorgsboende. Staden står inför stora utmaningar på längre sikt att bygga ut äldreboenden så att alla äldre som behöver komma till ett boende också kan få göra det.

Som ett resultat av Alliansens målmedvetna arbete är antalet personer med ekonomiskt bistånd i staden rekordlångt. Det är viktigt att stadsdelsnämnden i samverkan med arbetsmarknadsnämnden fortsätter att arbeta för att slussa personer från bidrag till arbete.

Situationen för många socialsekreterare är pressad, och personalomsättningen är för hög. För att behålla socialsekreterarna krävs att stadsdelsnämnden arbetar aktivt och ambitiöst med ledarskap, handledning och karriärmöjligheter. Precis som i andra yrken där man arbetar med människor i utsatta situationer är möjlighet till handledning och professionellt stöd viktigt. Liberalerna menar att ett löneyft för socialsekreterare i den sociala barn- och ungdomsvården är nödvändigt för att stabilisera personalsituationen.

Att kombinera en ekonomi i balans med höga ambitioner i välfärden, utan skattehöjningar som hotar jobben och företagandet, är en svår uppgift. Men den är avgörande om Stockholm ska bli en stad som klarar integrationen av nyanlända och ger kunskap och framtidstro åt växande generationer, utan att urholka vår förmåga att långsiktigt ta ansvar för välfärden.”

Särskilt uttalande

Lars Svärd m.fl. (M) anmälde ett särskilt uttalande.

”Underlaget i ärendet för år 2017 och beräkningar för 2018 och 2019 baserar sig på kommunfullmäktiges budget där Moderaterna inte har samma prioriteringar för Stockholm Stads och stadsdelens verksamhet som Vänstermajoriteten har. Vi lämnar således ärendet utan eget ställningstagande.

Vi vill dock anföra att när vi analyserar förslaget till flerårsbudget ur ett ekonomiskt perspektiv finner vi stor anledning till oro. I flerårsbudget för Hägersten-Liljeholmen kan vi läsa att under åren 2017-2019 beräknas pris- och löneökningarna innebära kostnadsökningar om cirka 28,0 mnkr per år. En oförändrad budget enligt plan och beräknade kostnadsökningar medför krav på effektiviseringar under planperioden.

Den rödgrönrosa majoriteten planerar alltså att spara och effektivisera i stadsdelens verksamhet. Trots de höjningar vi sett av den rödgrönrosa majoriteten kan vi räkna med flera skattehöjningar. Hur många förlösade skattehöjarkronor finns det på den rödgrönrosa majoritetens konto?

Kommande skattehöjningar och ännu mer sparande och gnetande lär även bli följden av den nuvarande regeringens förslag om ökat ansvar för arbetsgivare gällande kostnaderna för sjukfrånvaron.

Vidare kan vi läsa gällande förskolan att: En stor utmaning som förskolan står inför är att behålla och rekrytera kompetent personal inom förskolan. Andra iakttagelser är att man konstaterar att arbetsbelastningen ökar på personalen och att det är svårt att få ihop rimliga dagscheman och att sjukfrånvaron ökar osv. ”Lösningen” är att följa utvecklingen av sjukfrånvaron och att förskolans resurser måste ökas men konkreta förslag saknas..

Inom äldreomsorgen kan vi läsa att äldres hälsa och välbefinnande ska stå i fokus och att de äldre ska få ett ökat inflytande och att ambitionen ska vara att de äldre ska få hjälp i hemmet av samma hempersonal så långt som möjligt. Frågan man ställer sig mot den skrivningen är varför sa man nej från nuvarande majoritet till

moderaternas motion 2015 gällande en kontinuitetsbonus som otvetydigt lett till det man nu eftersträvar?

För ekonomiskt bistånd står det: Andelen personer som uppbär ekonomiskt bistånd i förhållande till stadsdelens befolkning har under de senaste åren legat på en relativt jämn nivå. Denna utveckling skiljer sig från staden som helhet, som de senaste åren haft en successiv minskning. Vilka åtgärder avser majoriteten att vidta för att komma till rätta med denna utveckling?

Inom stadsmiljöverksamheten kan vi läsa om ett antal parkupprustningar vilket är tillfredsställande. Men det finns inget skrivet om behovet av att underhålla de redan upprustade parkerna. En upprustning utan strategiskt underhåll är att jämföra med att bygga ett hus och sedan strunta i att underhålla det. Livslängden förkortas och dyra upprustningar kommer som ett brev på posten.”

Ersättaryttrande

Hans Tjernström (C) anmälde ett ersättaryttrande.

”Ärendet förhåller sig till de mål som anges i Kommunfullmäktiges budget. Eftersom Centerpartiet reserverat sig mot budgeten har vi även en annan mening avseende inriktningen i budgetplaneringen för kommande år. Därför hade Centerpartiet yrkat på avslag till förslaget om vi haft rösträtt i ärendet.

Centerpartiet står för en närodlat politik där beslut ska fattas så nära människor som möjligt. Hägersten-Liljeholmen ska vara en stadsdel där företagsamhet kan frodas, människor upplever frihet, trygghet och alla är välkomna. Politikens uppgift är att garantera kvalitet och se till att skattepengarna används på bästa sätt. Trots skattehöjningar från den rödgrönrosa majoriteten är stadsdelens budget ansträngd. Det visar vikten av att hushålla med skattepengarna och låta dem gå till kärnverksamheten.

Staden ska erbjuda stockholmarna en välfärd med valfrihet och mångfald bland utförarna. Tyvärr går utvecklingen i stadsdelen åt ett annat håll när majoriteten väljer, att av ideologiska skäl, återkommunalisera verksamheter som tidigare fungerat väl i privat regi.

Hägersten-Liljeholmen är en stadsdel som växer i snabb takt vilket kräver att det byggs i stadsdelen. För att kunna ge stadsdelens barn en bra start i livet behöver vi fortsätta att fokusera på att fortsätta bygga nya förskoleplatser. Förskolor måste prioriteras när det byggs nytt i stadsdelen. De ökade kostnaderna i form av högre hyror som stadsdelsförvaltningen får vid nybyggda förskolor borde kompenseras från centralt håll.

Trots att behovet av bostäder är stort i stadsdelen står idag servicelägenheter tomma i Fruängens servicehus, vilket kostar stadsdelen stora belopp varje år. Att erbjuda våra äldre en trygg och säker ålderdom är av största vikt, men ingen hjälps av att det finns servicehus som gapar tomma. Det bör göras en översyn på hur lokalerna vid Fruängens servicehus kan användas mer effektivt. Det krävs även en plan för Axelsbergs vård- och omsorgsboende som inte har ändamålsenliga lokaler. Konsekvensen blir att förvaltningens kostnader blir större än de behöver vara.

Ensamkommande flyktingbarn har ökat markant under 2015 och med tanke på hur världen ser ut i dag lär inte antalet minska. Detta ställer ökade krav på behov av insatser både när det gäller utredningar och övrigt. Det är nu som integreringen måste börja. Alla barn och unga måste få en möjlighet till bra utbildning, arbete, sysselsättning och fritid. Det är mycket bra att förvaltningen ser över hur väl stadsdelens resurser till fritidsverksamheter överensstämmer med ungdomarnas behov. Att vissa ungdomsgårdar har ett tapp i antalet besökare ska inte tas som tecken för att satsningar på ungdomars fritid är meningslösa, snarare handlar det om att hitta satsningar som attraherar dagens unga.

Kostnaderna för de ensamkommande flyktingbarnen måste täckas in av anslag från centralt håll. Centerpartiet anser det mycket viktigt att vi satsar på förebyggande arbete för att barn och unga vuxna inte hamnar snett i tillvaron. Fritidsverksamheten är därför mycket viktig. Idrotts- och ungdomsorganisationerna gör ett utomordentligt arbete för våra barn, ungdomar och unga vuxna. Det är därför av största vikt att säkra att det finns tillräckligt med hallar och idrottsanläggningar i stadsdelen.

Ersättaryttrande

Pierre Frennesson (KD) anmälde ett ersättaryttrande.

”Om jag hade haft rösträtt skulle jag ha yrkat enligt följande:

1. Att avslå Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnds förslag till beslut
2. Stadsdelsnämnden ges i uppdrag att återkomma till nämnden med underlag i överensstämmelse med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i staden genom att vara en lokal länk samt ansvara för dialog mellan medborgare och stadens förvaltningsorganisation och förtroendevalda. Stadsdelsnämnderna ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn, kultur, fritid och – fram tills

nyligen - utbetalning av vårdnadsbidrag. Stadsdelsnämnderna ansvarar också för stadsmiljöarbete, viss tillsynsverksamhet, konsumentvägledning, ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder. Stadens fem jobbtorg förstärker stadsdelsnämndernas arbete för att öka sysselsättningen och minska bidragsberoendet.

Majoriteten vill utreda möjligheten att införa direktvalda stadsdelsnämnder. Kristdemokraterna avvisar detta förslag.

Det är viktigt att regelbundet se över stadsdelsnämndernas uppgifter och struktur.

Systemet för fördelning av resurser utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningens struktur. Det ger stadsdelsnämnderna frihet att själva välja sin organisation. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det förväntade behovet och inte utifrån faktiska kostnader. I fördelningen inkluderas samtliga löpande kostnader för att bedriva en verksamhet inkluderat personal, lokaler, administration och övriga kostnader. Stadsdelsnämnderna får sina medel tilldelade som ett anslag. Inom ramen har stadsdelsnämnderna frihet att disponera anslaget och prioritera mellan verksamheterna, så länge de följer de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt.

Stadsdelsnämnderna ska utifrån att Stockholm växer klara framtida volymförändringar med hög kvalitet inom verksamheterna utifrån de ramar som volymförändringarna ger, men i övrigt med befintliga resurser. Stadsdelsnämnderna ska samverka i syfte att lära av varandra, sprida goda exempel och utveckla effektiviteten.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar övergripande kring trygghetsfrågorna, i enlighet med Trygg- och säkerhetsprogrammet, och lär av varandras goda exempel. Utgångspunkten ska vara erfarenheter från ytterstadsarbetet där stadsdelsnämndernas trygghetssamordning arbetar nära andra aktörer såsom polis, brandförsvaret, fastighetsägare, anhöriga, föräldrar och föreningar.

Stadsdelsnämnderna ska erbjuda ett personligt möte vid budget- och skuldrådgivning. Det är särskilt viktigt att familjer med barn snabbt erbjuds rådgivning. Inga barnfamiljer ska behöva vänta mer än en vecka på att få sitt första budget- och skuldrådgivningssamtal. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med Idéernas Stockholm utifrån beslutade riktlinjer i staden. Stadsdelsnämnderna ska delta i stadens upphandling av cyklar och elcyklar.

Förskoleverksamhet

För att klara utbyggnaden av förskolelokaler ska alltid möjligheten att utnyttja skollokaler undersökas. Staden ska även samverka med fastighetsägare, näringslivet och andra aktörer för att hitta nya lösningar på behovet av förskolelokaler och platser. Staden ska ha en välkomnande attityd till förskolor på arbetsplatser om arbetsgivare visar intresse av att starta fristående arbetsplatsförskolor. För att säkerställa att behoven möts ska stadsdelsnämnderna samverka med fristående driven verksamhet vid start av nya förskolor. Stadsdelsnämnden ska också verka för att successivt öka antalet förskolor med tillagningskök. Ansvaret att uppfylla barnomsorgsgarantin innebär att det ska finnas en långsiktig och framsynt planering av förskolelokaler. Stadsdelsnämnderna har därmed en central roll för att säkra behovet av förskolelokaler i planeringen av nya stadsdelar. Stadsdelsnämnderna kan däremot med fördel överlåta åt andra aktörer att driva verksamheten.

Tydliga mål i förskolan

Läroplanen för förskolan har förtydligats och kompletterats med nya mål när det gäller språkutveckling, matematik, naturvetenskap och teknik. Förskolans pedagogiska uppdrag har förtydligats och även förskolläraernas ansvar. Arbetet med matematik och språkutveckling är även fortsättningsvis prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas.

Lärandet förutsätter dock trygghet och omsorg. Den delen måste prioriteras när alltmer fokus läggs på språk och matematik. Föräldrar som har sitt tvååriga barn på förskolan bekymrar sig nog inte lika mycket för bristande matematikkunskaper som för stora barngrupper och att barnet mår bra och känner sig tryggt. Därför vill Kristdemokraterna lyfta omsorgsperspektivet mer än vad som görs idag.

Förskolan ska arbeta aktivt med jämställdhet. Alla barn ska få tillgång till alla de möjligheter och utmaningar som förskolan erbjuder. Alla barn ska få bredda sina lekmönster och intressen och utvidga sina möjligheter att utvecklas och lära på alla områden, oavsett kön. Kultur i förskolan omfattar kultur för, med och av barn. Genom en strukturerad samverkan mellan förskolan och kulturlivet finns en unik möjlighet att säkra barns rätt till kulturell delaktighet och eget skapande. Personalen ska ha god kulturkompetens och möjlighet till kompetensutveckling inom detta område. Barnkulturplanen – Kultur i ögonhöjd – är en viktig del i detta arbete.

Förskolans fysiska miljö ska väcka nyfikenhet, inspirera och utmana barn till utforskande och upptäckande. Miljön både i förskolan och i dess närområde ska ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk

rörelse. Utemiljön ska också ses som ett av förskolans pedagogiska rum. Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern. Alla barn ska få god, varierad och näringsriktig mat i förskolan.

Att delta i en pedagogisk verksamhet ger möjligheter att på ett tidigt stadium uppmärksamma barn med behov av särskilt stöd. Barn med läs- och skrivsvårigheter får större möjligheter att lära sig läsa och skriva om deras svårigheter uppmärksammas tidigt i livet.

Ett utvecklingsområde för stadens förskolor är arbetet med flerspråkiga barn och mångkulturellt arbete. Barnen i förskolan ska mötas av ett interkulturellt förhållningssätt, vilket innebär att de olika erfarenheter som alla barn har med sig av olika sätt att vara tillsammans på, att samtala, att berätta, att läsa böcker och så vidare ska tas tillvara. Det är angeläget att förskolan har en bra kompetens om barns språkutveckling och kan stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska.

Förskolans organisation ska säkerställa att alla barn blir sedda och känner sig trygga, därför är det viktigt att beakta barngruppernas storlek. Små grupper är viktigt för att barn ska kunna knyta an och känna trygghet och arbetsro. Inte minst är det viktigt för de yngsta barnen. Antalet barn i småbarnsgrupperna (1-3 år) bör därför inte vara fler än 12 barn per grupp och grupperna för de äldre barnen (4-5 år) bör inte bestå av fler än 15 barn.

Föräldrarnas val och önskemål påverkar inriktning och utbud i Stockholm. Lika villkor ska råda mellan kommunala och fristående alternativ. Full etableringsfrihet ska gälla för fristående förskolor och pedagogisk omsorg. Staden vill se en mångfald bland utförare och olika pedagogiska verksamheter. För att ytterligare öka föräldrars valfrihet ska stadsdelsnämnderna uppmuntra och underlätta för enskilda aktörer att bedriva förskoleverksamhet i Stockholm och bland annat erbjuda flerfamiljssystem och pedagogisk omsorg. Föräldrar ska ha tillgång till god information om olika utförare och olika former av barnomsorg för att kunna göra ett aktivt val.

Staden ska säkerställa att de som har ett fastställt behov av barnomsorg utanför stadens ramtider (06.30-18.30) får möjlighet till detta i enlighet med stadens gällande regelverk.

Den som leder den dagliga verksamheten och har det pedagogiska ansvaret på en förskoleavdelning eller förskola ska vara förskollärare. För att genomföra läroplanens intentioner är det viktigt att stadsdelsnämnderna prioriterar arbetet med att öka andelen förskollärare. Målsättningen är att minst hälften av medarbetarna ska ha pedagogisk högskoleutbildning. Barnskötare har en viktig roll att

spela i förskolans verksamhet och ska ha goda möjligheter att utvecklas i sitt yrke.

Stadens riktlinjer som förtydligar hur arbetet med barns övergång från förskola och skola ska organiseras. En god samverkan mellan förskola och skola är av stor betydelse för barns utveckling och lärande.

Förskolan ska ha goda former för samverkan med föräldrar och vårdnadshavare. Föräldrars/ vårdnadshavares kännedom om vad förskolan gör för att stödja barnens utveckling ska öka, liksom förskolans dokumentation och uppföljning. Resultatet av förskoleundersökningen ska vara vägledande i förskolans arbete med dokumentation och dialog.

Varje förskola ska ha en namngiven kontaktperson hos socialtjänsten.

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Den öppna förskolan är en uppskattad och efterfrågad verksamhet. Den erbjuder viktig stimulans och gemenskap till barn och stöd och utbyte till föräldrar och dagbarnvårdare. Öppna förskolan kan med fördel bedrivas i samarbete med frivilligorganisationer.

Stockholms parklekar har stor betydelse för många barn. Lokalerna bör användas större del av dagarna för att bidra till parklekarnas fortlevnad och barn i fler åldrar. Som ett led i den växande staden bör utbudet av parklekar förstärkas genom att staden aktivt arbetar med att engagera externa aktörer som vill anlägga parklekar i fler av Stockholms parker.

Fritidsgårdarna erbjuder en mötesplats på lov, kvällar och helger. De samarbetar också med föreningar och organisationer kring ungas fritid. Under skolloven arrangeras många varierande aktiviteter. Det samarbete som i dag sker med frivilligorganisationer kring denna verksamhet ska utvecklas. Stadsdelsnämnder som deltar i ytterstadsvisionerna ska särskilt prioritera denna verksamhet.

Alla barn och ungdomar ska ges möjlighet till att uppleva och själva utöva olika former av kultur. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta sitt arbete med att utöka utbudet av kulturaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Verksamheter och föreningar som riktar sig till denna målgrupp ska uppmuntras.

Sommarkoloniverksamhet bedrivs i olika former för barn och unga i Stockholm. Det är viktigt att sommarkoloniverksamhet förblir en mötesplats för barn och unga med olika etnisk och social bakgrund. Barn som av olika skäl har större behov än andra av att åka på sommarkoloni ska prioriteras, och nämnderna ska arbeta uppsökande med information och erbjudande om kollo. Nämnderna anordnar också egen sommarkolloverksamhet. Inom verksamhet för LSS-kollo

finns kollogårdar med olika inriktningar och anpassningar beroende på deltagarnas ålder och typ av funktionsnedsättning. Fler barn och unga med funktionsnedsättning ska också erbjudas möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet.

För att stimulera lokala föreningar och därigenom kulturliv och idrottsaktiviteter för stadens ungdomar finns föreningsstöd att söka. Stadsdelarna ska underlätta för föreningar att söka stöd för sin verksamhet. Initiativ som motverkar segregation, missbruk eller tar andra sociala hänsyn ska särskilt uppmärksammas.

Fler familjecentraler bör inrättas där mödravårdscentral, barnavårdscentral och socialtjänsten kan samverka för att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa och stötta familjer på olika sätt.

Fältassistenternas mycket viktiga arbete med ungdomar i staden ska stödjas och i vissa stadsdelar utökas. Kristdemokraterna stöder därför den nya majoritetens satsning på fler fältassistenter

Stadsdelsnämnderna ska planera för att erbjuda ungdomar i Stockholm feriearbeten under både sommar- och vinterlov.

Äldreomsorg

Det som utmärker en kvalitativ, värdig och uppskattad äldreomsorg är inte om verksamheter bedrivs i kommunal eller privat regi. Det väsentliga är helt andra aspekter; ledarskapet, bemötandet och personalsammansättningen. Att medborgarna kan välja bort verksamheter och tjänster som man inte är nöjd med är självfallet positivt. Alternativet, som majoriteten förespråkar, är att makten centreras till kommunpolitiker och att de avgör vad som är bäst för den enskilde.

En parboendegaranti finns som ger förutsättningar till sammanboende för de äldre par som så önskar. Antalet trygghetsbostäder ska möta den efterfrågan som finns.

Alla som är 85+ som så önskar ska ha rätt till äldreboende, utan biståndsbedömning.

Under den närmaste tiden kommer antalet personer äldre än 80 år att minska i Stockholm för att sedan öka igen. Därmed ökar också behovet av olika former av vård och omsorgsboenden.

Informationen om stadens boenden med särskild profil ska förstärkas.

De boendeformer som erbjuds stadens äldre ska vara anpassade efter olika individuella behov. Vid biståndsbedömning ska särskild hänsyn tas till ålder, oro och ensamhet.

Kristdemokraterna vill att hemsjukvården kommunaliseras och välkomnar det fortsatta arbetet för att åstadkomma detta.

Arbetet med att ständigt utveckla kvaliteten inom äldreomsorgen ska fortgå.

Äldreombudsmannen återinrättas under äldrenämnden och har en viktig uppgift för att bevaka äldres rättigheter och vid behov initiera förbättringar i äldreomsorgen.

För att ge äldre i Stockholm en god vård och omsorg krävs ett gott ledarskap samt engagerad och utbildad personal. Inom äldreomsorgen finns ett behov av grundutbildning som måste mötas. Målet är att all tillsvidareanställd personal ska ha grundutbildning. Därtill är det viktigt att ta tillvara kunskaperna hos personer som talar andra språk, eller har kulturell eller annan kompetens som kan höja kvaliteten i omsorgen.

Samtliga medarbetare i Stockholms stad som i sitt arbete kommer i kontakt med demenssjuka eller anhöriga ska genomgå Svenskt Demenscentrums nätbaserade utbildning Demens ABC.

Arbetet med demensteam inom hemtjänsten fortgår. Det är viktigt att även yngre personer med demenssjukdom omfattas av denna satsning.

Stockholms stad genomför årligen brukarundersökningar där synpunkter på bland annat insatsernas kvalitet efterfrågas.

Undersökningarna används också för att följa upp målen för verksamheten. Resultaten är ett viktigt verktyg för staden i det kontinuerliga kvalitetsarbetet.

Hemtjänsten är avgörande för att många äldre ska ha möjlighet att fortsätta bo kvar hemma. Stockholms stad ska införa en förenklad biståndsbedömning så att fler äldre som är i behov av hemtjänst ska få det.

Den enskilde har rätt till individuell behovsprövning och att beslutade insatser verkställs inom skälig tid. Stadens riktlinjer för biståndsbedömning stärker den enskildes inflytande och innebär att äldre kan påverka hemtjänstinsatsen och omdisponera denna inom ramen för det beviljade biståndsbeslutet.

Anhöriga som vårdar äldre i hemmet gör en viktig insats. Avlastning är av stor vikt för att många ska orka, vilket innebär att tillgängligheten till avlastningsboende måste öka. Informationen om vård- och omsorgsboenden i staden ska förbättras.

För att ge äldre möjlighet att behålla och/eller förbättra sina funktioner och ge förutsättningar för ett så självständigt liv som möjligt är det prioriterat att satsa på rehabiliterande insatser. Att exempelvis kunna komma ut från sin bostad är mycket betydelsefullt. Boende i vård- och

omsorgsboende har rätt till utevistelse. Promenader är en viktig förebyggande insats. Alla stadsdelsnämnder ska erbjuda dagsutflykter under hela året men särskilt under sommaren.

Information om stadsdelsnämndernas aktiviteter för äldre ska finnas lättillgängligt via Äldre direkt. Kristdemokraterna vill att Äldre direkt ska vara fortsatt öppet på helger och beklagar att majoriteten inte delar denna uppfattning.

De flesta äldre lever friska under en stor del av sin ålderdom och vill och kan klara sig själva. Det finns dock ett antal äldre som i olika utsträckning behöver service, omsorg och vård. Samtliga omsorgstagare ska ha en uppdaterad individuell genomförandeplan där även individuella såväl som sociala och andra aktiviteter ingår. Personalen måste vara införstådd med och ha kunskap om syftet med dokumentation och vilka uppgifter som ska dokumenteras enligt socialtjänstlagen. Alla äldre ska ha möjlighet att delta i sociala aktiviteter på sina vård- och omsorgsboenden.

Kultur är en viktig del för att främja trivsel och hälsa. Kristdemokraterna vill därför genomföra en särskild satsning på kultur för äldre.

Alla äldre i vård- och omsorgsboenden ska ha rätt att vistas utomhus.

Ungdomsbesök i äldreomsorgen innebär ökad trivsel för äldre och ger unga en inblick i vård- och omsorgsycket, vilket är positivt för framtida rekrytering.

Ett närvarande ledarskap med inte alltför många underställda är viktigt för att verksamheterna ska hålla en god kvalitet.

Stadsdelsnämnderna ska eftersträva en god kontinuitet vad gäller biståndshandläggare.

De synpunkter som har framkommit av rådslagen inom äldreomsorgen ska användas i det fortsatta arbetet.

Måltidsupplevelsen inom stadens boenden är viktig. Maten ska vara god och näringsrik och måltidsupplevelsen lustfylld. Den enskilde ska ha möjlighet att påverka vad som serveras.

Staden ska även i fortsättningen erbjuda ett varierat och flexibelt utbud av stöd och hjälpinsatser till de som vårdar anhöriga och närstående. De som vårdar sina anhöriga i hemmet ska också kunna erbjudas avlastning i form av korttidsboenden. Tillgång ska finnas till anhängigkonsulenter och stödplaner och korttidsvård.

Stockholms stads program för stöd till anhöriga ligger till grund för arbetet med anhängigstöd. De insatser som idag utförs för att stötta

anhöriga fortsätter att utvecklas och utökas med uppsökande verksamhet.

Satsningarna på anhörigdag och anhörigombudsutbildning fortgår.

Äldres utsatthet ska uppmärksammas och motverkas. Äldrenämnden ska tillsammans med de lokala brottsförebyggande råden, polisen och stadsdelsnämnderna fortsätta att samordna arbetet för att stoppa våld och övergrepp mot äldre och därmed minska äldres oro och utsatthet.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Människor med funktionsnedsättning ska, så långt det är möjligt, ha lika möjligheter som alla andra att leva ett självständigt liv och ha ett arbete.

Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och ta bort det som hindrar delaktighet i samhället och ett självständigt liv.

Omsorg och insatser ska präglas av värdighet och respekt och hänsyn ska tas till de olika behov som yngre och äldre har. Personer med funktionsnedsättning kan själva välja boende och korttidsboende samt utförare av daglig verksamhet, hemtjänst, ledsagning, avlösning och personlig assistans.

Stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser och ska så långt det är möjligt göras tillämpligt i uppdrag som staden ger andra organisationer. Det övergripande målet med programmet är att alla i Stockholms stad ska ha tillgång till och kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap.

Programmet innehåller sju mål/resultat som ska uppnås för målgruppen. Nämnder och styrelser ska i sin verksamhetsplanering besluta om vilka tre relevanta aktiviteter per mål de ska prioritera för att under kommande år bidra till att målen uppfylls. I syfte att stödja nämnderna i deras framtagning av aktiviteter har funktionshindersombudsmannen i samråd med representanter från handikapporganisationer tagit fram förslag på aktiviteter som stöder målen i programmet. Nämnderna uppmanas att ta del av förslagen.

Samarbetet med handikapp- och brukarorganisationerna ska fortsätta utvecklas. Funktionshinderrådets roll ska stärkas, de ska engageras tidigt i planprocessen och kunna påverka beslut från början.

Utbildningssatsningen för råden ska fortsätta.

Alla som inte själva kan tillgodose sina behov i det dagliga livet har rätt till bistånd från samhället. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och val.

Stadens arbete ska präglas av tydligt brukarfokus. Alla personer med funktionsnedsättning ska erbjudas en god omsorg, stöd och service. Insatserna ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och syfta till att skapa förutsättningar för självständighet och delaktighet i samhället. Den enskildes rätt till individuell behovsprövning och att beslutade insatser verkställs inom skälig tid ska följas.

Personer med funktionsnedsättning ska ges ett värdigt bemötande i sina kontakter med personal hos stadens nämnder, bolag och samarbetspartners. Här är Stockholms stads bemötandeguide, som har tagits fram av socialnämnden i samråd med funktionshinderrörelsen, ett viktigt redskap.

Stockholms stads program för stöd till anhöriga ska ligga till grund för arbetet med anhörigstöd.

Personer som bor i gruppboende eller servicelägenhet har rätt till kontaktperson. Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att kommunicera med staden eller att utnyttja e-tjänster ska i största möjliga mån vara lika god som för övriga invånare. Information som publiceras på stadens webbplats ska även vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Förbättringsförslag ska tas fram i dialog med funktionshinderrörelsen.

Staden bör utreda förutsättningarna för personer över 65 år att fortsätta delta i daglig verksamhet, i första hand för personer med psykisk ohälsa. Deltagarna i daglig verksamhet ska ges möjlighet till kontakter med den ordinarie arbetsmarknaden. Stadsdelsnämnderna ska samarbeta med arbetsmarknadsnämnden i syfte att visa vägar till arbete.

Stadsdelsnämnder ska på ett strukturerat sätt arbeta för att utveckla kvaliteten i verksamheten. Nämnderna ska ta fram mål, åtagande och aktiviteter som bidrar till att förbättra kvaliteten där resultaten i undersökningarna varit mindre bra. Frågor som rör brukarens inflytande och delaktighet i att påverka den insats som ges ska prioriteras. Stadsdelsnämnderna ska eftersträva en god kontinuitet vad gäller biståndshandläggare. Därtill ska stadsdelsnämnderna samarbeta sinsemellan för att säkerställa likvärdighet och samordning.

Utbyggnadstakten av bostäder för personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar ska öka. I samband med större bostadsexploateringsprojekt ska inriktningen vara att projekten ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende med prioriterad inriktning boenden för personer med funktionsnedsättningar. Majoriteten har konkretiserat detta och sagt att denna princip ska gälla för projekt med fler än 100 lägenheter. Kristdemokraterna välkomnar denna ambitionshöjning.

I områden där det helt saknas gruppboheter ska möjligheten att bygga sådana prövas i varje byggprojekt oavsett storlek.

I socialnämndens budget avsätts medel för utbildningsinsatser för verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Under en tvåårsperiod ska medlen användas till utbildningsinsatser inom bas- och specialistnivå. Inom basnivån är alla former av bemötandefrågor viktiga. Prioriterade områden är upphandling, uppföljning och samverkan med privata utförare och entreprenörer.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

En god skolgång har av forskningen identifierats som en av de främsta skyddsfaktorerna för barn som riskerar att fara illa.

Stadsdelsnämnderna ska fortsatt prioritera förebyggande arbete och tidiga insatser till barn och ungdomar och samverkan mellan skolan och socialtjänsten ska intensifieras för att uppnå en tydligare helhetssyn kring de barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Föräldrastödsinsatser ger goda effekter. Forskning visar att den största förebyggande effekten, för att barn inte ska få problem senare i livet, nås om insatser som föräldrastödsprogram riktas till alla familjer/vårdnadshavare. Det är samtidigt viktigt med riktade insatser till enskilda familjer och gruppstödsinsatser till utsatta barn respektive föräldrar som brister i sitt föräldraskap. Föräldrastödsprogram som Komet och ABC ska erbjudas föräldrar i förebyggande syfte.

Barn och ungdomar i familjehem är en högt prioriterad målgrupp. För att garantera kvaliteten i stadens familjehem ska uppföljningen av dessa utvecklas och kvaliteten säkerställas. Den som engagerar sig som förälder i ett familjehem ska erbjudas ett starkt stöd från socialtjänsten. Rekrytering av familjehem för ensamkommande flyktingbarn och flyktingungdomar ska fortsätta.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta förebyggande genom att skapa meningsfull sysselsättning för barn och ungdomar under sommarmånaderna, exempelvis genom fler feriearbeten, dagkollo, samarbete med idrottsföreningar och andra organisationer.

Fältassistenter är en nödvändig resurs i stadens preventiva arbete med ungdomar. Fältassistenter är i många fall den viktiga och naturliga kontaktytan som ungdomar har med stadens övriga arbete. Deras mycket viktiga arbete med ungdomar i staden ska stödjas och i vissa stadsdelar utökas. Kristdemokraterna stöder den nya majoritetens satsning på fler fältassistenter. Kristdemokraterna vill också att Alliansens satsning på att fältassistenter ska ha en tydlig närvaro i tunnelbanan fortsätter.

Stadsdelsnämnderna ska stödja ideella krafter som verkar för trygghet, till exempel nattvandrare.

Nämndernas drogforebyggande arbete ska fortsatt prioriteras. Preventionsenheterna ska arbeta för att minska de riskfaktorer som identifierats av Preventionscentrum. Informationskvällar för föräldrar om narkotika ska erbjudas av preventionsenheten och polis. Stockholmsenkäten är ett viktigt verktyg för stadens framtida planering inom preventionsområdet. Trenderna i Stockholmsenkäten ska ligga till grund för nämndernas arbete. Samtliga nämnder och bolag ska utifrån problembild och förutsättningar utforma metoder att använda i det brottsforebyggande arbetet i syfte att göra Stockholm till en trygg stad. Staden ska vara ett föredöme när det gäller att tillhandahålla platser för ungdomstjänst. Obligatoriska föräldrasamtal ska hållas senast efter 48 timmar när en påverkad minderårig påträffats av polis eller socialtjänst eller när en ungdom anmäls för brott.

I arbetet mot hemlöshet ska nämnderna fortsatt prioritera det forebyggande arbetet, exempelvis genom budget- och skuldrådgivning. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen samarbetar för att forebygga vräkningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha en skriftlig handlingsplan för vräkningsforebyggande insatser. Hemlösa stockholmare omfattas av tak-över-huvudetgarantin. Familjer med osäkra boendeförhållanden ska uppmärksammas. Den osäkra boendesituationen försenar bland annat introduktionen i samhället och arbetslivet för flyktingfamiljer. Allmänt inverkar en osäker boendesituation negativt på barnens möjlighet till trygghet och stabilitet. Skolsituationen påverkas också, vilket tillsammans med föräldrarnas utanförskap utgör en riskfaktor för ogynnsam utveckling.

Insatser för kvinnofrid och arbetet mot våld i nära relationer ska fortsatt prioriteras av samtliga nämnder. Stadsdelsnämnderna ska utgå från stadens program för kvinnofrid och riktlinjer för personal inom socialtjänsten som möter våld i nära relationer i sina verksamheter. Även män drabbas av våld i nära relationer. Arbetet med våld i nära relationer ska vara könsneutralt och kompetensen kring detta bör stärkas hos berörd personal. Alla stadsdelsnämnder ska utveckla verksamheter motsvarande de som bedrivs på Relationsvårdscentrum.

I socialnämndens budget avsätts medel för utbildningsinsatser för verksamhetsområdet individ- och familjeomsorg. Under en tvåårsperiod ska medlen användas till utbildningsinsatser inom bas- och specialistnivå. Prioriterade områden är samverkansfrågor, barnperspektiv, MI (motiverande samtal), utförardokumentation och bemötandefrågor i det sociala arbetet.

Systematisk uppföljning av placerade barn och unga är en prioriterad fråga i staden. Det primära syftet med uppföljningen är att se till att barnet har det bra. Uppföljningen ska säkerställa att vården är rättssäker och trygg och utgår från barnens behov, med utgångspunkt från de vård- respektive genomförandeplaner som upprättats.

Uppföljningen ska också säkerställa att barnet ges goda möjligheter till en bra skolgång. Ett annat syfte med den regelbundna uppföljningen är att få underlag till överväganden och omprövningar av vården. Stadsdelsnämnderna och socialnämnden och utbildningsnämnden ska fortsatt utveckla former för uppföljning av placerade barn och unga i syfte att säkerställa att uppföljning sker på likartat sätt i stadsdelsnämnderna.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att sysselsättningen till personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning förbättras. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför upparbetas kontakter med företagare i närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med. Tillgången till personliga ombud ska utvärderas.

Våldsbejakande extremism

Det är oerhört angeläget att staden utarbetar en extremiststrategi anpassat efter de utmaningar samhället erfar. Staden har centralt bara påbörjat sin strategi mot extremism i dess olika uttryckssätt i form av nazistisk/facistisk verksamhet, vänsterextremism i sin autonoma miljö samt islamistisk våldsbevakande extremism. Under den senare delen av 2016 förväntas ändå staden efterfråga en lokal handlingsplan från respektive stadsdelsnämnd. Den centrala strategin lider kraftigt av brist på konkretion, klumpar ihop de tre formerna av extremism och fungerar inte som en vägledning för hur den lokala handlingsplanen ska utformas. Kristdemokraterna vill betona att utformandet av den lokala strategin bör präglas av vakenhet inför alla tre uttryckssätten för extremism och betona såväl det förebyggande arbetet som det avkodifierande exit-arbetet för avhoppare.

Stadsmiljöverksamhet

I takt med att staden växer ökar trycket på grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll, men också på medborgarnas personliga ansvar för en ren stad. Stockholm ska vara klotterfritt och det ska vara rent och städat på allmänna platser såsom gator, torg och parker. På Kristdemokraternas initiativ finns nu appen Tyck Till som gör det lätt att felanmäla bland annat nedskräpning och klotter.

Stadsdelsnämnderna ska samverka sinsemellan och med trafiknämnden för att hela staden ska vara snygg och välskött. Stadens

städgaranti ska gälla, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Kristdemokraterna avvisars bestämt den nya majoritetens förslag att minska budgeten för att hålla staden ren med 41 miljoner.

Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och andra skadedjur i stadens parker och badplatser.

All planering av den yttre miljön ska ske med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att skapa fler odlingslotter på outnyttjade eller underutnyttjade ytor. Nämnderna ska söka möjligheter till samordnad eller kombinerad upphandling stadsdelarna emellan såväl som med trafiknämnden. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna och trafiknämnden samarbetar kring snöröjning.

I arbetet med att göra Stockholm tillgängligt för alla har stadsdelsnämnderna ett viktigt ansvar. Tillgänglighetsfrågorna ska vara integrerade i den dagliga verksamheten. Lekplatser ska utformas så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ska hänsyn tas till tillgänglighetsskapande åtgärder. Alla lekplatser ska hållas i gott och säkert skick. Parkvägar och parkbänkar ska tillgänglighetsanpassas. Arbetet med att rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser ska fortgå. Trappor ska vid upprustning kompletteras med ledstänger, barnvagnsramper och kontrastmarkering. Stadsdelsnämnderna ska även anlägga fler tillgängliga badbryggor och badstegar på lämpliga platser.

Idéburen stadsförbättring innebär att stockholmarna ges en möjlighet att påverka sin egen närmiljö genom dialog med nämnder och styrelser. Till exempel genom att utnyttja oanvända ytor på bättre sätt, att temporärt tomma lokaler används som gallerier och scener eller att ogästvänliga ytor rustas för att kännas välkomnande och kunna utnyttjas som offentliga platser. Initiativ för en förskönad stadsmiljö ska uppmuntras.

Ekonomiskt bistånd

Det är av stor vikt att nämnderna aktivt följer och utvecklar rutiner för att stävja felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Nämnderna bör också dra erfarenheter av varandras arbete och sprida goda exempel.

I dagens skola används datorer i hög utsträckning. För att ge barn i familjer som får ekonomiskt bistånd samma möjligheter som andra barn i skolarbetet bör dessa barns tillgång till it, genom bredband, tillgodoses inom ramen för Stockholms stads försörjningsstöd.

En aktiv och meningsfull fritid är viktigt för alla barn och ungdomar i staden. Kristdemokraterna beklagar och motsätter sig därför kraftfullt

att regeringen beslutat att avskaffa fritidspengen som alliansregeringen införde föregående mandatperiod. Den gav en möjlighet för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i fritidsaktiviteter som de annars inte skulle ha haft.

Genom Jobbtorg Stockholm ska alla som idag är beroende av ekonomiskt bistånd på grund av att de är arbetslösa garanteras en snabb individuell bedömning och en aktivitetsplan. Kristdemokraterna avvisar majoritetens förslag att inkludera SL-kort i det ekonomiska biståndet, det bör även fortsättningsvis vara behovsprövat.

Arbetsmarknadsåtgärder

Staden ska erbjuda ungdomar feriearbeten under både sommar- och vinterferier. Det är viktigt att staden eftersträvar att ungdomar med funktionsnedsättning erbjuds feriearbete. Staden ska samverka med det privata näringslivet för att företag ska ta emot fler feriearbetande ungdomar. Stockholms stad ska fortsätta arbeta utifrån den framgångsrika modellen 'En väg in'. Fokus ska vara på individen och hennes styrkor och utmaningar. Det finns behov av samverkan och utbyte mellan stadsdelsnämnderna och ett fortsatt arbete ska bedrivas i ett nätverk som sammankallas av arbetsmarknadsnämnden. Stadsdelsnämnderna ska samverka inom ramen för nätverket för att dra nytta av varandras erfarenheter samt fortsätta driva utvecklingsfrågor, bland annat med avseende på hur likställighet och tillgång till effektiva insatser ska säkras. Ett viktigt syfte med det utvecklingsarbete som bedrivs är att samtliga stadsdelsnämnder ska använda evidensbaserade instrument för bedömning både vid nybesök samt vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, för att på ett systematiskt sätt kunna stödja människor i att finna vägar till självförsörjning."